

SZABÓ ILDIKÓ

Egy párizsi intézet: a CEVIPOF

(A kömyék) Ahogy annak idején a Montmartre a festőké volt és ahogy a Quartier Latin mind a mai napig diáknegyed, úgy számít a Boulevard Saint Germain és a Boulevard Raspail közötti negyed a társadalomtudományok felségterületének. A kutatóintézetek jelentős része a kilenc emeletes MSH-ban, a Maison des Sciences de l'Homme-ban (a Humán Tudományok Házában) található. Itt van a CEVIPOF egy része is, valamint a tudományos fokozat megszerzésére előkészítő továbbképző intézetek egyike, az École des Hautes Études en Sciences Sociales. Egy közeli, kis utcában van a CEVIPOF központja, szemben az École des Hautes Études en Sciences Politiques-kal, a Fondation Nationale des Sciences Politique szomszédságában. Az ember már az utcán találkozik ismerősökkel, és biztos, hogy az MSH kávéházában sem kell egyedül innia a kávéját.

Az intézet közelsége nemcsak kellemes, hanem funkcionális is. Társadalomkutatónak lenni életformát is jelent, és ennek kétségkívül ez a legfontosabb színtere Párizsban. A francia kutatók oktatnak is, vagy szemináriumot vezetnek az egyetemeken és a továbbképző főiskolákon. Az intézetek kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeznek, külföldi kutatókat fogadnak, több országra kiterjedő kutatásokban vesznek részt, és évente több kollokviumot, azaz konferenciát rendeznek. Az MSH könyvtárában disszertációjukat készítő francia és nem francia diákok tömege, éttermében bábeli nyelvzavar. A francia tudományos élet sajátossága, hogy a kutatók is járnak olyan szemináriumokra, amelyeknek a

témája érdeklí őket, vagy amelyeknek a vezetőit sokra tartják. Itt karnyújtásnyira van minden. Az intézmények térbeli hálózata maradéktalanul kielégít minden fajta kommunikációs szükségletet.

(Az intézet) A CEVIPOF (Centre d'étude de la vie politique française, a francia politikai életet tanulmányozó központ), a leghíresebb francia politikatudományi intézet. Neve egy jellegzetes politikai szociológiai iskola szinonímája lett. A francia politikai szociológia hatvanas és hetvenes évekbeli, nagy, tartalmi és módszertani megújulása jelentős részben ehhez az intézethez kötődik.

A CEVIPOF-ot 1960-ban alapította Jean Touchard. A Fondation Nationale des Sciences Politiques négy intézetének egyike. 1968 óta a CNRS-hez is tartozik. (A CNRS, a Centre Nationale de la Recherche Scientifique a tudományos akadémiához hasonló, húszezer kutatót foglalkoztató intézményrendszer.) Igazgatóját az FNSP nevezi ki a CNRS egyetértésével. Harminchétfő kutatója részben az FNSP, részben pedig a CNRS státuszában van, de az intézetben dolgozik négy egyetemi professzor is. A nyolctagú intézeti tanács tagjait a munkatársak titkos szavazással választják meg. Az igazgató mellett egy igazgatótanács is működik. A CEVIPOF infrastruktúrájának a költségeit az FNSP fedezi, működésének költségvetését részben az FNRS, részben a CNRS. Az intézet a kutatások egy részét maga kezdeményezi, más részét megrendelők kérésére végzi.

Az intézet informatikai színvonala — mint minden intézeté Franciaországban — rendkívül magas. A statisztikai adatok feldolgozásához, beleértve ebbe a legújabb elemzési technikákat is, minden kutató jól ért. A kutatásokhoz az intézet igénybe veheti a CNRS központi adatfeldolgozó részlegét is. A Közép-Európában még kísértő empiriaellenesség itt ismeretlen.

A CEVIPOF-nak rendkívül jó kapcsolatai vannak a francia társadalmi élet megannyi intézményével. Kutatói rendszeresen oktatnak az egyetemeken, az úgynevezett „nagy iskolákban”, mint amilyen az ENA, a Polytechnique és természetesen a továbbképző főiskolákon, amelyeknek a hallgatói gyakran itt folytatják értekezésük megírásához szükséges kutatásaikat.

Az intézetnek nagy tekintélye van azokban az intézményekben, amelyek integrálni akarják tevékenységükbe a politikai szociológia eredményeit: a társadalmi, politikai és szakmai testületekben és szervezetekben, a szakszervezetekben, a közigazgatás intézményeiben, a különböző kutatóhelyekben, a nagyvállalatokban, a sajtó körében. A médiumok rendszeresen kéri fel a kutatókat a politikai aktualitások kommentálására.

Az intézet kutatói ott vannak a szakfolyóiratok szerkesztőségeiben. A *Pouvoirs*, a *Revue française de sociologie*, a *Revue française de science politique*, a *Revue politique et parlementaire*, a *Communisme*, az *International Political Science Review*, a *European Journal of Communication*, a *European Journal of Political Research* szerkesztő bizottságában a CEVIPOF kutatói is benne vannak. Az intézet saját kiadványa a *Les Cahiers du CEVIPOF*, amely a belső információszolgáltatást is ellátja. A kutatók sokat publikálnak. Évente hét-nyolc önálló kötetet jelentetnek meg a különböző kiadóknál (az FNSP-nek magának is van kiadója), és természetesen ennél jóval több a különböző gyűjteményes kötetekben megjelenő intézeti szerzők száma. Az intézet sajátos rendezvényei a „CEVIPOF-os hétfők”, amikor az érdeklődők különböző kutatási beszámolókat hallgathatnak meg és vitakozhatnak róluk. Ezekre máshol dolgozó, illetve külföldi előadókat is meghívunk.

(A dokumentáció) Az intézet dokumentációs részlegében a szakkönyveken és a szakfolyóiratokon kívül a francia politikai élet megannyi dokumentuma is megtalálható. Naprakész adatbázisuk van a politikai pártokról; videófelvételek, szervezeti szabályzatok, kongresszusi felszólalások, politikusok nyilatkozatai, politikai viták, rádió- és televízióbeszélgetések leírt szövegei stb. Rendelkeznek a választási kampányok dokumentumaival: 1958-tól kezdődően a jelöltek politikai hitvallásával, röpcédulákkal, plakátokkal. Megtalálható itt minden választási eredmény, 1974-től napjainkig, bármilyen szinten rögzítették is azt. Ezeket egy olyan számítógépes logikai rendszerben dolgozták fel, amely mindenféle elemzést lehetővé tesz. És természetesen megtalálható itt minden olyan kutatási adat és kutatási jelentés, aminek köze van a politikai szociológiához, és amelyek franciaországi kutatóhelyekről származnak. Számítógépes adatbázisuk 1966 óta követi nyomon a kutatásokat, 428 téma jegyzékét tartalmazza. Jelenleg 10 100 referenciából áll az adatbázis, ami folyamatosan gyarapszik az évi 7-800 kérdőíves vizsgálat adataival.

(A kutatások) Az intézet a spekulatív, ideológiai indíttatású politikatudomány hagyományait elvetve, az ilyen irányzatokkal szemben vált a szociológiai, politikai és történelmi tényeken alapuló, a történetiséget nagyon tisztelő, az empiriában gyökerező, elméletileg megalapozott és elméletalkotó kutatások műhelyévé. A CEVIPOF a hatvanas és a hetvenes években lett a politikai szociológia módszertani központja. Iskola-jellege abban ragadható meg, hogy az újszerű adatfeldolgozások, a számítógépes technika forradalmával lehetővé váló különböző kvantitatív és kvalitatív elemzési módszerek soha nem váltak öncélúvá. Ezek mindig teoretikusan megalapozva és új, közép szintű elméletek létrehozását szolgálva jelentek

meg a publikációkban. A kifejezetten módszertani kutatásokból is kiderül, hogy a módszereket eszközként fogják fel.

A CEVIPOF politikatudományi és politikai szociológiai alapkutatásokat végez. Főbb kutatásai a választói magatartásra, a politikai szocializációra, az ideológiára, a vallásra, a politikai erőkre, a politikai intézményrendszerre és a politikusokra irányulnak, de folynak az intézetben a francia szociológia és politológia történetén alapuló episztemológiai kutatások, foglalkoznak szemiotikával, a politikai indikátorok kutatásával, elemzik a politikai változások megértésének és megelőzésének eszközeit is. Ezekben az alapkutatásokon kívül kutatják még a médiumok és a politika kapcsolatát, a nyilvánosságot, a munkásmozgalmat és az értelmiségi mozgalmakat, a republikánus és a liberális hagyományok eredetét és a normatív rendszerek társadalmi alapjait is.

A CEVIPOF-ban most négy nagy kutatási irányzat van. Az elsőbe a korábbi kutatások folytatása tartozik. Ennek témái a következők: a politika átadásának mechanizmusai, a társadalmi változások politikai következményei, a politikai attitűdrendszerek változatai, a közvélemény elemzése, választási elemzések, a politikai erők fejlődése Franciaországban, a szakszervezeti mozgalom, a politikai emlékezet, az értelmiség története. A második kutatási irányzatba új területek tartoznak: a politikai tétek, kockázatok struktúráldása, a normarendszerek társadalmi alapjai, a kommunikáció szakmáinak az elemzése. A harmadik ág az összehasonlítás dimenziójának a hangsúlyozásával jellemezhető. A mezőgazdasági politika, a szindikalizmus, a szavazás, a szélsőjobb, a kommunikációs politikák elemzésével a nemzetközi összehasonlítások irányában nyitnak a kutatók. Végül a negyedik kutatási irány a politikai elkötelezettség és el nem kötelezettség változatainak a vizsgálatát jelenti. Mivel az intézet természetes hagyományai közé tartozik a korábbi kutatások adatainak a felidézése, a tendenciák felrajzolása, az összehasonlíthatóság lehetőségeinek a maximális kihasználása, a kutatók valóban jó hasznát veszik az intézeti könyvtár gazdag dokumentációjának. Az olvasó biztos lehet, hogy az empirikus adatok elemzése során a tanulmányok szerzői figyelembe veszik mindazokat a korábbi vizsgálatokat, amelyek hasonló témákra irányultak.

(A kutatók) A kívülről érkezőre mély benyomást gyakorol az intézetre jellemző szakmai kommunikáció színvonala, a nagy kutatói szabadsággal is összefüggő kutatói termékenység és az igen jó kollegiális légkör. Ez a légkör valószínűleg nem független attól, hogy a CEVIPOF-nak hagyományosan szakmailag nagy tekintélyű, ugyanakkor a kutatók bizalmát maradéktalanul élvező igazgatói voltak, és hogy a nyolctagú intézeti tanács szerepét mind a munkatársak, mind pedig az igazgató nagyon komolyan

veszik. Az első igazgatót, Jean Touchard-t François Goguel követte, majd George Lavau következett, aztán Alain Lancelot és Annick Percheron. Mostani igazgatója Pascal Perrineau. De a jó légkör valószínűleg azzal is összefügg, hogy ebben az egyéni érdeklődésre és szakosodásra maradéktalanul építő intézetben sok nagy egyéniség dolgozik. Olyan nemzetközi hírnű kutatók, akiknek személyes része van abban, hogy az intézet egész működését, belső viszonyait és külső kapcsolatait valóban a szakmai szempontok és csak a szakmai szempontok határozzák meg.

A korábbi igazgatók közül Magyarországon is ismerik Alain Lancelotnak, a választási szociológia szaktekintélyének a nevét. Az ez év márciusában elhunyt Annick Percheront ugyancsak ismerik a magyar kutatók. Ő volt a politikai szocializációs kutatások koronázatlan királynője. Új elméleti és módszertani alapokon értelmezte a szocializáció kérdéskörét. A gyerekek politikai világképét vizsgáló, első könyvével iskolát teremtett a politikai szocializáció és a politikai attitűdök kutatásában. A jelenlegi igazgató, Pascal Perrineau a választói magatartások kiváló kutatója és két párt: a Front National és a szocialista párt kutatásának a specialistája.

Itt dolgozik Guy Michelat, a politikai szociológia és a politikai szociálpszichológia módszertani fenegyereke, akinek vallásszociológiai kutatásai világhírűek. A Michel Simonnal közösen írt, a társadalmi osztály, a vallás és a politikai magatartás összefüggéseit vizsgáló könyvük az egyik legtöbbször hivatkozott mű. Egy másik, ugyancsak Michel Simonnal és Jean-Marie Doneganival közösen írt, terjedelmes művükben mélyinterjúk elemzése alapján vázolják fel a társadalmi és gazdasági változások függvényében kirajzolódó politikai attitűdöket. Jean-Luc Parodi az intézményekkel, a közvéleménnyel, a politikai erővel és a politikai elittel foglalkozik. Roland Cayrol kutatási területe a politikai magatartások összehasonlítása, a médiák és a politika viszonya, a közvélemény és a politikai elit. A médiumokról írott könyvét a magyar szakemberek is ismerik. Pascal Perrineauval közösen írtak könyvet a hatalmi „kalauzról”. Françoise Subileau a közép- és felsőszintű vezetők érdekvédelmi tevékenységével és a pártaktivistákkal foglalkozik, René Mouriaux és Jacques Capdevielle a szakszervezeti mozgalmakkal, Guy Groux az érdekvédelem történetével. Isabel Bousard a mezőgazdaság szociológiai problémáinak, a mezőgazdaságban dolgozók politikai attitűdjeinek és a mezőgazdasági környezetvédelmi mozgalmaknak a szakértője. Henry Rey a városok társadalmi rétegződésének a változásait és a külvárosok szociológiai problémáit elemzi. Nonna Mayer nevét a kistulajdonosokról, a „patronokról” írott könyve tette ismertté, az elmúlt években azonban a Front Nationalra szavazók, a jobboldal, a rasszizmus és az antiszemitizmus problémáival foglalkozik. És nem lehet kihagyni Eric Landowskit sem, akinek a nevét politikai szemiotikai kutatásai és diskurzuselemzéssel foglalkozó publiká-

ciói tettek híressé. Colette Ysmal egyik könyvében a választói magatartásokat elemzi, egy másikban a politikai pártokat. Nagyon érdekes szakterülete van Janine Mossuz-Lavaunak, aki a nők választói magatartásának, a szexualitás és a politika viszonyának és az irodalom és a politika viszonyának a kérdéseire specializálódott, és többek között André Malraux-ról, az íróról és politikusról is írt könyvet.

(*Publikációk*) Egy intézet kutatóinak a bemutatása szükségképpen magán viseli a szubjektivizmus jegyeit. Különösen így van ez akkor, ha az ember egy intézet több évtizedes terméséből emel ki néhány művet. Ennek ellenére talán nem érdektelen a politikai szociológiával foglalkozó magyar kutatók számára megadni néhány, a CEVIPOF-ban folytatott kutatás eredményeit tartalmazó könyv bibliográfiai adatait.

- Boy, Daniel – Nonna Mayer (szerk.): *L'électeur français en question*. CEVIPOF, Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques, 1990. 249 p.
- Capdevielle, Jacques: *Le fétichisme du patrimoine*. Essai sur un fondement de la classe moyenne française, Presses de la FNSP, 1986. 378 p.
- Capdevielle, Jacques – René Mouriaux *Mai 68. L'entredeux de la modernité*. Histoire de trente ans, Presses de la FNSP, 317 p.
- Capdevielle, Jacques – Hélène Meynaud – René Mouriaux: *Petits boulot et grand marché européen. Le travail démobilité*. Presses de la FNSP, 1990. 238 p.
- Cayrol, Roland: *La nouvelle communication politique*. Larousse, collection Essais en Liberté, 1986. 215 p.
- Cayrol, Roland – Pascal Perrineau: *Le guide du pouvoir*. Ed. J.-F. Doumic, 1988.
- Cayrol, Roland: *Les Medias, radio, télévision*, Thémis, 1991. 480 p.
- Donegani, Jean-Marie – Guy Michelat – Michel Simon: *Représentation du champ social, attitudes politiques et changements socio-économiques*. Institut de Sociologie, Université des Sciences et Techniques, Lille I. és CEVIPOF, 1980. 479 p.
- Dupoirier, Elisabeth, Grunberg, Gérard (szerk.): *Mars 1986: la drôle de défaite de la gauche*. Presses Universitaires de France, 1986. 245 p.
- Gaxie, Daniel (szerk.): *Explication du vote. Un bilan des études électorales en France*. Presses de la FNSP, 1985. 450 p.
- Grunberg, Gérard – René Mouriaux: *L'univers politique et syndical des cadres*. Presses de la FNSP, 1979. 230 p.
- Lancelot, Alain (szerk.): *1981. Les élections de l'alternance*. Presses de la FNSP, 1986.
- Landowski, Eric: *La société réglée. Essais de socio-sémiotique*. Seuil, 1989. 288 p.
- Lavau, George, Grunberg, Gérard, Mayer, Nonna: *L'univers politique des classes moyennes*. Presses de la FNSP, 1983. 389 p.
- Mayer, Nonna: *La boutique contra la gauche*. Presses de la FNSP, 1986. 343 p.
- Mayer, Nonna – Pascal Perrineau (szerk.): *Le Front National à découvert*. Presses de la FNSP, 1989. 368 p.
- Michelat, Guy – Michel Simon: *Classe, religion et comportement politique*. Presses de la FNSP és Éditions sociales, 1977. 498 p.
- Mossuz-Lavau, Janine: *Les jeunes et la gauche*. Presses de la FNSP, 1979. 170 p.

- Mossuz-Lavau, Janine: *André Malraux*. Lyon, Éditions de la manufacture, 1987. 222 p.
- Percheron, Annick: *L'univers politique des enfants*. Presses de la FNSP és Armand Colin, 1974. 253 p.
- Percheron, Annick et al.: *Les 10-16 ans et la politique*. Presses de la FNSP, 1978. 279 p.
- Perrineau, Pascal: *Régions: le baptême des urnes*. Ed. Pedone, 1987. 254 p.
- Ysmal, Colette: *Le comportement électoral des Français*. La Découverte, 1990. 127 p.
- Ysmal, Colette: *Les partis politiques sous la Ve République*. Montchrestien, Domat Politique, 1989. 254 p.

ÚJRA MEGJELENIK!

MAGYARORSZÁG POLITIKAI ÉVKÖNYVE

A sorozat ötödik kötete 1993 áprilisában lesz kapható.

A mintegy 800 oldalas Évkönyv ezúttal is a megszokott és bevált szerkezetben kerül az olvasó kezébe:

- az első részben ismert társadalomkutatók tanulmányai mutatják be és elemzik az 1992-es év legfontosabb politikai, gazdasági folyamatait és eseményeit, az intézményrendszerben végbement változásokat, elmozdulásokat;
- a második rész tartalmazza a belpolitikai kronológiát, a legfontosabb törvények rövid bemutatását, a fontos közjogi intézményekben, illetve azok csúcán bekövetkezett személyi változásokat; az év vihart kiváltó eseményeit és dokumentumaikat;
- a harmadik részben válogatást közlünk több hazai közvéleménykutató intézet politikai tárgyú vizsgálataiból;
- az utolsó részben pedig a legjelentősebb érdekvédelmi szervezetek és pártok dokumentumai találhatók.

A kötet fogyasztói ára előreláthatólag 790,- Ft lesz.

A kötet megrendelhető:

DEMOKRÁCIAKUTATÁSOK MAGYAR KÖZPONTJA ALAPÍTVÁNY
BUDAPESTI KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
1093 Budapest, Fővám tér 8.
